

Олександр

„Вірою ми розуміємо,
що біжи словом Божим
збудовані.“

Єбр. 11:8

ВІРА Й НАУКА

46

СІЧЕНЬ — ЛЮТИЙ

1970

FAITH and SCIENCE

Ukrainian Religious Magazine
101 Cambridge Road, Brookhaven, Pa., 19015
U. S. A.

46 JANUARY — FEBRUARY 1970

Передплата: Річна 3.00 дол.
Піврічна 1.50 дол.

Передплату посилати на адресу:
Mr. J. Shvetz, 28 Farmstead Lane
West Hartford, Conn., 06117, U.S.A.

З М І С Т

1. Час	1
2. Бажання	3
3. Новий Рік	3
4. Блаженство	4
5. Кому вірити	7
6. На початку Бог	8
7. Нещасна знахідка	13
8. Мій дивний сон	14
9. Унікальна особистість Ісуса	16
10. Неминучість відкриттів	19
11. Лагідність	22
12. Страдниця матери	23
13. Знамення	25
14. Ісаак Ньютон	27
15. Виняткові студії "Кобзаря"	29
16. Проблема Місяця	35
17. Чи вільно людині пити горілку?	36
18. Не забудьте	37
19. Надіслані видання	37
20. У вільну хвилину	37

Ч А С

Одного стародавнього мудреця запитали, що він вважає найвартіснішим для людини?

"Час, — відповів він; — бо за допомогою часу можна придбати все, а самого часу придбати не можна".

"Час — найкоштовніший з усіх засобів", — висловився грецький мудрець Теофраст.

У чому ж полягає важливість часу?

Час — великий дар Божий. Ап. Павло, промовляючи в ареопазі, так окреслив цінність і призначення цього дивного дару: "Він (Бог) створив з одного весь рід людський, щоб він жив по всій земній поверхні, призначивши встановлені часи і границі їхнього оселення, щоб вони шукали Бога..." (Дії Ап. 17:26-27).

Ми навчилися вміло рахувати, все враховувати, розумно планувати. Але час, як і до того, знаходиться поза нашою калькуляцією. Ніхто з нас не знає, скільки його призначено нам. Ніхто з нас не може з певністю сказати, чи дочекає ще слідуєчого року, наступного місяця, завтрашнього дня, чи навіть наступної години. Сповідити чи приспішити час, додати його до нашого життя чи відійняти не в нашій спроможності і владі.

Тільки духовна отупілість людини виставляє її героєм часу в власних очах. Тільки гріховна зіпсутість провокує людину до нехтування Розпорядником часу і всім нашим буттям.

Адже який наш час і яке наше життя? Ап. Яків відповідає нам: "...Ви, що не відаєте, що трапиться взавтра, — яке ваше життя? Бо це пара, що на хвилину з'являється, а потім зникає!.. Замість того, щоб вам говорити: "Як схоче Господь та будемо живі, то зробимо це або те." А тепер ви хвалитеся в своїх гордошах, — лиха всяка подібна хвальба!" (Як. 4:14-16).

Час наш короткий, час має крила. Найвидатнішому мудрецю невідомо, скільки призначено його кожному з нас.

Протягом віків людина наполегливо шукає дорогу до таємниць часу. Людська свідомість ставиться до смерті і безслідного розпорощення, як до трагічного анахронізму. Людина відчуває, що очевидно було і може бути все інакше. Жити, перекрочити бар'єр часу, оволодіти секретом безсмертя, — чи не найбільш хвилююча мрія людини.

І все єство наше, і та непереборна спрага вічності, вкладена до нас, і Сам Бог через об'явлення у Святому Письмі стверджують, що для людини надто мало обмежитися часом. У самій її будові відсвічується вічність. Вона повинна бути безсмертною. Основна вартість часу власне розглядається як дарований привілей приготування до вічності.

Викликана з небуття, приведена до свідомості і самосвідомості, наділена розумовою здатністю охоплювати різноманітність життя, сприйняти серцем різнобарвність краси його, людина отримала всі можливості для того, аби через акт благодатного спасіння та впливаючого з нього духовного розвитку і вдосконалення вийти за межі тимчасового: "Через них даровані нам цінні та великі обітниця, щоб ними ви стали учасниками Божої Істоти, утікаючи від пожадливого світового тління" (2 Пет. 1:4).

Суть Божого плану спасіння полягає в тому, щоб людина з низини тваринного життя підійнялась до височини, де вплив часу втрачає свою силу, де фізичні закони стикаються з духовними, тимчасові — з вічними: "Тож немає тепер жодного осуду тим, хто ходить у Христі Ісусі не за тілом, а за духом, бо закон духа життя в Христі Ісусі виволовив мене від закону гріха й смерті" (Рим. 8:1-2).

Кінцевою метою Божого доморядництва є піднесення людини до стану богоподібності, наближення до краси і величі її світлосяйного Першообразу: "Бо кого Він передбачив, тих і призначив, щоб були подібні до образу Сина Його" (Рим. 8:29). "Обоження" — це основний і найважливіший результат всієї земної діяльності Христа. Син Божий для того і став Сином Людським, щоб сини людські стали синами Божими: "Отже, ви вже не чужі й не приходьки, а співгрожани святим, і домашні для Бога" (Еф. 2:19).

Яку ж то непоправну шкоду спричинює собі той, хто легковажить вартістю часу в щоденних життєвих справах і по відношенню до вічності. Що відповідь людина Богові за час витрачений безкорисно чи на злочинні і беззаконні дії? З чим стане у вічності той, хто ніколи не мав часу для Бога, для молитви, для Церкви, для ближнього?

Зловживання часом є записом проти нас на Небі. Розтрата часу є найдорожча витрата.

Розумно вжити час для насущних потреб наших, а зокрема для вічності — важливе завдання наше. Тому працєю, служи, твори все, що тільки правдиве, що тільки чесне, що тільки праведне, що тільки чисте, що тільки любе, що тільки гідне хвали, що тільки потрібне для обіцяного входу до вічного Царства Слави.

І. Беркута.

ВІРА Й НАУКА

В. Болонка

БАЖАННЯ

То зорі горіли в нічній тишині
Найкращої літньої ночі.
В просторах небесних, де вічні вогні,
Шукали Когось мої очі...

То серце моє, що бажає спочить
У вічному мирі й спокої;
Душа то в молитві до Бога летить,
Безмежно обнята любов'ю.

Незнану хоч раз далечінь досягнуть,
Зустріти яскраві зорі,
І воду джерельну й святу зачерпнуть,
Гірка бо вода в людському морі.

Покинути землю і вічне зло,
На мить хоч забутись про рану, —
Про рану суспільну, про зрите чоло
Од смутку й народного жалю.

Забути про ґрати і тюрми земні,
Про вбивства забути й неправду.
Відчути хоч раз, як святії пісні
Несуть мене в вічність незнану.

В. Домашовець

НОВИЙ РІК — 1970

Медичній Сестрі.

Ось день новий зоріє, — стань до діла!
Поглянь, ще твердо спить байдужий світ!
Хоч Рік Новий в зазраві ти зустріла.
Й в сніжинках сяє хризантеми цвіт, —

Старі ще чути стогони і зойки
Недужих, хворих, немічних й калік;
Старі в них рани і зболілі боки...
Хто їм подасть в цей день цілющий лік?

Хто покладе бальзам на їхні рани?
Хто хліба дасть до уст їм в день новий?
Хто скаже слово втіхи і розради?
Що схоче той, хто ледве ще живий?

О, так! Це ж рік новий, — нова декада, —
А світ несе гріха ярмо старе...
І на недуги ще стара порада...
Старий кінець для них: могила й хрест!

Це ж Рік Новий — гучне й велике свято!
Для нас усіх — спочинок, радість, рай...
А ти — працею весь день, весь рік завзято
І для недужих поміч в час подай!..

Чи про твій біль тебе хтось запитає?
Свою журбу глибоко десь ти скрий!..
Твій усміх в кожне серце хай вливає
Вогонь нових надій в цей рік новий!

Блаженство

На початку нового року люди бажають одні одним щастя. І справді, як не побажати, аби щасливий був той, кого любиш! Людина приглядається боязко до свого швидкоплинного життя, і хочеться їй потішитись у ньому, хочеться щоб на серці було легко, особливо хочеться цього для близьких людей. Їхнє горе і твоє серце крає; і найщиріші молитви на землі, напевно, ті, в яких просиш для інших щастя. Розумієш,

що ні дати, ні зберегти його не можеш: тільки бажаєш і молишся про нього Всемогутньому і Найдобрішому.

І Бог бажає людині щастя, повного і справжнього. Бог любить людину; як може Він не бажати їй щастя! Більше того, Бог бажає людині блаженства. Той із нас, у кого часто буває в руках Святе Письмо, напевно багато разів читав там це слово — Блаженство. До цього провадить людину лю-

бов Божа; цього бажає людині Бог не тільки в потойбічному житті, але й тут, на землі.

Блаженство прощення

У Книзі Псалмів читаємо: “Блаженний, кому подарований злочин, кому гріх закрито, блаженна людина, що Господь їй гріха не залічить, що нема в її душі лукавства!” (Псал. 31:1-2).

Що це за неземне блаженство, не подібне до того, що люди називають щастям! О, блаженство, дане Богом, захоплює саму глибину Богом створеної душі. І там, у цій глибині, так часто чути гіркий стогін під тягарем гріхів, хоч у той же самий час уста говорять жартівливо, а очі задивляються на світську марноту.

Коли ж не чути цього стогону, якщо затихла безсмертна душа, то Господь тривожить її, аж вона, побачивши себе нечистою, — збудиться до життя, через покаєння. Тут відкривається для неї блаженство.

Була вона обтяжена гріхами, переповнена всілякою неправдою, і раптом запрагла і просить прощення та оновлення. Господь простив і відповів; і вперше зітхнула душа вільно й зраділа, бо знайшла те, для чого створив її Бог. Радість побільшується: їй нема перепон, як є вони всім радощам земним; вона розширює серце, і чим більше його розширює, тим більше наповнює.

Блаженство в тому, щоб не тільки покаятись, але й відкинути те нечестя, яким опоганилась душа, і вийти на дорогу правди та любови

Божої. Блаженство в тому, щоб не тільки в словах і ділах, але і в самому душі не було лукавства; щоб очищене було все нутро, і щоб у ньому міг перебувати Дух Божий. Наскільки дороге прощення Боже, наскільки дорогоцінна жертва Христа, принесена за гріх, настільки ненависним стає гріх, і душа тримається небесного скарбу та понад усе його цінує.

Бог любить людину. Він їй блаженства бажає!

Підемо далі. Життя світу йде своєю дорогою: все вище здимаються людські пристрасті; багатенно гріха і спокус навколо; багатенно свавілля, хибних поглядів і впертости у злі. Де ж, між усім цим, блаженство людини?

Був Один на землі, Якого єдиною поживою було — чинити волю Небесного Отця (Ів. 4:34). Він залишив свій слід на дорозі; і врізався цей слід так глибоко, що жодні зусилля лукавого не могли його затерти. На цій дорозі — Його приклад, Його страждання, Його світло, сила, любов; на цій дорозі і блаженство. Блаженство — підпорядкувати Йому нашу волю, не силоміць, а з любови, блаженство — йти дорогоцінними, святими слідами, нічого не знати, “крім Ісуса Христа, і Того розп’ятого” (1 Кор. 2:2). Блаженство працювати, служити кожному, уболівати за ближнім, тому що це погоджується з Його доброю волею.

Чимало на світі обурення проти Творця. Навіть дитя плаче, коли треба скоритись, і, намагаючись настояти на своєму, кричить: “я хочу!” Яке ж то блаженство, в такий непокірному світі, принести

до Господа свою покору, і скрізь і в усьому сказати Йому: “Не як я хочу, а як Ти”.

Про таке життя можна знати, про нього можна оповідати і, можливо, якимсь холодним і безрадінним може видатися воно на відстані; коли ж його спробуєш, коли виллється воно з глибини душі, тоді пізнаєш суть блаженства.

Блаженство віри

Ісус Христос, по Своему воскресінні, сказав маловірному Хоми: “Тому ввірував ти, що побачив Мене? Блаженні, що не бачили й увірували!” (Ів. 20:29).

Радіє людина звичайно тому, що бачить, що чує, чого дотикається. У блаженстві, підкресленому в зверненні до Хоми, щось зовсім інше. Людину наповнює радістю те, чого вона не бачить. Вона стоїть на дорозі віри й послуху, підкоряється не звичаям світу цього, а заповідям Христовим. Світ втрапив над нею всю свою владу; зате вона придбала над світом владу духовну, притягуючи інших до цієї радості, яку сама переживає. Тепер вона знає ще одне блаженство: тішитись і зміцнюватись невидимими скарбами Неба.

Самотня часто буває дорога послуху Богові; не так багато на ній супутників, мало співчуття і підтримки від людей. Але Господь приготував людині таку підтримку, таку потіху, що поповнить її усе, чого на землі бракує. Виривається душа з тісноти цього світу до світу невидимого, який стає ближчим і яснішим від видимого. Не відразу стає так. Часом дово-

диться довго сумувати за земним, перше ніж радітимеш небесним. Видимі радощі відходять, видимі підпори зникають, вкрадаються сльози, смуток. А Господь чекає... не докоряє за сльози, бо Він знає, що через ці пережиття душа пізнає радість невидимого. І так велике це блаженство, що тут, на землі, ми не в силі збагнути його.

Блаженство випробування

За вищим відкриттям ап. Яків навчає: “Блаженна людина, що витерпить пробу, бо, будши випробувана, дістане вінця життя, якого Господь обіцяв тим, хто любить Його” (Як. 1:12).

Блаженний, хто витерпить! Важко витерпіти в цьому світі, — прийнято говорити. Людина, яка опиниться в пережитті, виглядає сумною: нічого не вдієш, треба терпіти! — ось що написано на її обличчі. Добре ще, коли вона зносить мовчки, а то часто скарги ллються рікою.

Блаженна людина, що витерпить пробу! Тут щось інше. Радість ця неземна, не гучна, не подібна до світських веселощів; але радість ця справжня і жива. Хоч народилась і вона у сльозах, але краса її велична.

Був час, коли людина говорила: “Сльоза моя стала для мене живою вдень та вночі” (Псал. 41:4). А тоді, витерпівши, переживає блаженство!

Незрозумілим, таємничим видається це нам. Та це треба спробувати, щоб зрозуміти й оцінити.

Блаженство в тому, щоб силою нашого Спасителя, Який пережив

і витерпів Сам, витерпіти і перемагати: перемагати все те, що перешкоджає у випробуванні. Не легкі для тіла бувають спроби та випробування! Різноманітні спокиси треба перемагати, немочі інших людей та свої власні необхідно постійно зносити, і серце нетерпеливе щохвилини готове кричати: це жахливо, це нестерпно! Серце відштовхується від цього, як від тяжкої муки. Тимчасом, Той, Хто Сам тяжко страждав, посилає випробування, як ярмо любе, для Своїх учнів і каже їм, що тягар Його легкий!

Ап. Павло, горливий і відданий служінню, з запалом говорить, що “теперішне легке наше горе достачає для нас у безмірнім багатстві славу вічної ваги” (2 Кор. 4:17). Ап. Іван, сповнений любов’ю, свідчить, що “Його ж заповіді не тяжкі” (1 Ів. 5:3).

Християни перших віків багато терпіли, і не хвалилися своїм стражданням, і не цуралися його; вони знали, що де народжується дух, там повинне страждати тіло. Вони берегли себе і ближніх своїх для життя вічного. І вони були щасливі та міцні.

А ми, запізнені мандрівники, невільники розпещеності і самолюб-

ства, нам усе важко, ми кожного випробування цураємось, ми шукаємо собі життя легкого для тіла, а якщо дух у ньому завмирає, нам це байдуже! Де наша мужність, де наша терпеливість, де наша схожість з Тим, Чий ім’ям ми називаємось! Адже ми називаємо себе християнами!

Блаженний, хто витерпить!

В чому блаженство? Звідки нагорода? Не від людей. Той, хто людям багато служить, часто багато від них терпить. Але тут допомагає любов, вона могутня. Любиш людей, тому що Господь їх полюбив. Чим менше очікуєш від них для себе, тим більше їх любиш. Яке ж то велике блаженство відноситися до людей так, як відносився Христос! Роздумуючи про Того, Хто ради людей постраждав, душа приймає і труднощі, і потреби, і кривди; і їй не важко, тому що так чинив Він. І зміцнюється вона в цьому більше і більше; земні скорботи відчуває гостро, але отримала силу переносити і знайшла в цьому блаженство.

Господи! Допоможи нам життєві проблеми наші перетворювати в блаженство.

А. П.

КОМУ ВІРИТИ

Вмирала єдина в батьків донька. У передсмертні хвилини звернулася вона до батька і запитала:

— Тату, ти завжди переконував, що нема Бога, а мама завжди говорила, що Бог є. Кому тепер я повинна вірити, тобі чи мамі?

— Дитино, — відповів принижений батько, — вір своїй мамі.

НА ПОЧАТКУ БОГ

5.

Не раз вони вказували на описаний у Біблії потоп, як на останню таку катастрофу, по якій усе, що спаслося в ковчезі Ноя, дало можливість дальшому існуванню й розвою. Дехто з тих теоретиків вважали, що життя не вигинуло дощенту в час великих катастроф, але, твердили вони, частина живого творива позосталася з попередньої стадії й розвивалася далі своїм порядком; проте були ті, що вказували на певні факти, що багато тварин минулого вигинуло і їх нема тепер, отже, казали вони, це доказ того, що в багатьох катастрофах усе гинуло, а опісля творилося і розвивалося все цілком наново. Тут слід згадати, що таке думання вплинуло на деяких богословів, які пояснювали, що причиною такого жахливого стану темряви й хаосу на Землі, описаному в другій вірші першої сторінки Біблії, було скинення диявола на Землю, який знищив первісне творіння, і була потреба творити знову все від початку, як описано в дальших віршах. Біда, що ті богослови не порівнювали Біблії до фактів з палеонтології, а до людської змінної філософії, яку потім відкинули науковці, а з тим вийшла потреба відкинути богословський катастрофізм, як неістинний і неправдивий. До поняття богословського катастрофізму спричинилося також неналежне розуміння слів “пуста та порожня”, до яких завжди додавано поняття хаосу й спотворення первісного досконалого творіння.

Щойно Жан Лямарк, французький біолог (1744-1829), у своїй “Зоологічній

філософії” (1809 р.) поставив теорію еволюції на чисто розвою платформу, в якій його скоро підтримали інші вчені його часу. Він установив погляд, що в ході розвою природи вживані частини організму будуються й розвиваються, а невживані чи менше придатні маліють, слабнуть і атрофуються. Він вказав на багато прикладів з природи, де такі факти є тепер загально відомі. Друге його твердження, так необхідне для підтвердження теорії еволюції, що вживання і розбудова, або невживання й атрофування частин організму передається в дальші покоління та є спадкове й так має вплив на еволюційний хід, є безпідставне і не має потвердження в природі, як її бачимо сьогодні. Його еволюційні погляди тепер є відкинені, бо побудовані на фальшивій здогаді, що реакція організму до обставин оточення є джерелом його зміни, яка передається спадково нащадкам. На це нема стовідсотково позитивних доказів з природи й не може бути прийняте в теорії еволюції.

Лямарк був типічним мислителем свого часу. Він вірив, що є якась таємна й незрозуміла властивість життя у тенденції прогресувати з простого до складного й від звичайного до досконалого. Таке думання не є зовсім нове, бо воно побудоване на Арістотелевій динамічній ідеї про реальність, в якій усе рухається, міняється й розвивається з недосконалого в досконале. Лямаркове пристосування Арістотелевої ідеї до еволюції в той простий спосіб, який він

придумав, тепер відкидається і вважається недійсним. Коротко кажучи, адаптація до обставин, яка витворює різні активності, а з них певні звички в організмі, що модифікують його анатомічний вигляд і структуру, не передається новому поколінню; а що вона не може бути успадкована, такий еволюційний механізм не є згідний з дійсністю й мусив бути відкинений.

Виявилось, що до введення такої нової теорії, як еволюція, потрібні були факти, а не лише здогади. По такі факти сягнув Чарлз Дарвін (1809-1892), коли поїхав в експедицію на відомі острови Галяпагос у 1831 р., де знаходиться й до наших днів багато різнорідних цікавих птахів, тварин та рослин, що через довгі віки відокремлені від великих материків. Повернувшись і розглянувши зібрані факти, в 1859 р. він написав свою важливу й епохальну працю про “Походження видів”, в якій всіма силами намагається виправдати еволюційну філософію доказами з обсервацій на тих островах. Головним постулятом його еволюційної філософії є теорія про “природний добір”. У ній головною ідеєю еволюційного механізму, через який розвинулося життя в різних виглядах, є спроможність деяких порід тварин чи рослин побороти і пережити труднощі обставин, та неспроможність інших подібних порід пережити труднощі. Останні ставали жертвою обставин і гинули, а з тим не могли переходити дальших фаз свого розвою до досконалішого чи більше скомплікованого.

Дарвінову ідею деякі угруповання підхопили з великим ентузіазмом. Але, приглядаючись більше до евіденцій, еволюціоністи незадовго розділилися на два великі й ворожі собі табори: неолямаркісти та дарвіністи. Перші дещо змінили Лямаркові погляди, вказуючи, що орга-

нізм і обставини мали поперемінну інтерацію, в якій головним механізмом еволюції є адаптації організму до потреб, вимог та обставин життя, і що така адаптація організму є успадкована новими генераціями, інакше еволюція була б неможлива. В останніх часах неолямаркізм відкидається, бо неможливо доказати, що адаптовані функції організму передаються спадково майбутнім поколінням. Така еволюційна філософія зберігається ще тільки в тих країнах, де не можна вільно думати, ані досліджувати, а політичні провідники диктують, як треба розуміти проблеми життя та науки. Зокрема в СРСР кожний біологічний науковець мусить за декретом влади бути “мічуріністом”. Мічурінізм є ніщо інше, як тільки реакційна форма еволюційної філософії колишнього неолямаркізму, що був упроваджений у більшовицьку систему біологом Лисенком, який також спричинився там до великої економічної катастрофи хліборобської індустрії. Проте вільний світ поступив дуже далеко від того перестарілого способу думання про еволюцію життя на Землі.

Дарвіністи зо своєї сторони опиралися виключно на “природному добір” й уважали, що породи тварин дорогою природного пересівання переходили з однієї стадії до другої в історії їх розвою, хоч пізніше сам Дарвін відхилився дещо від цього, допускаючи спадкову адаптацію неолямаркізму за правдоподібну, як додатковий фактор в еволюції життя. Дарвінізм видавався логічно сильнішим тим, що легше було вірити й прийняти до відома, що тварини краще пристосовані до життя й поборювання його труднощів, і що краще пристосування до життя передавалося спадково, роблячи нові покоління ще здатнішими жити. Той так на вигляд дуже правдо-

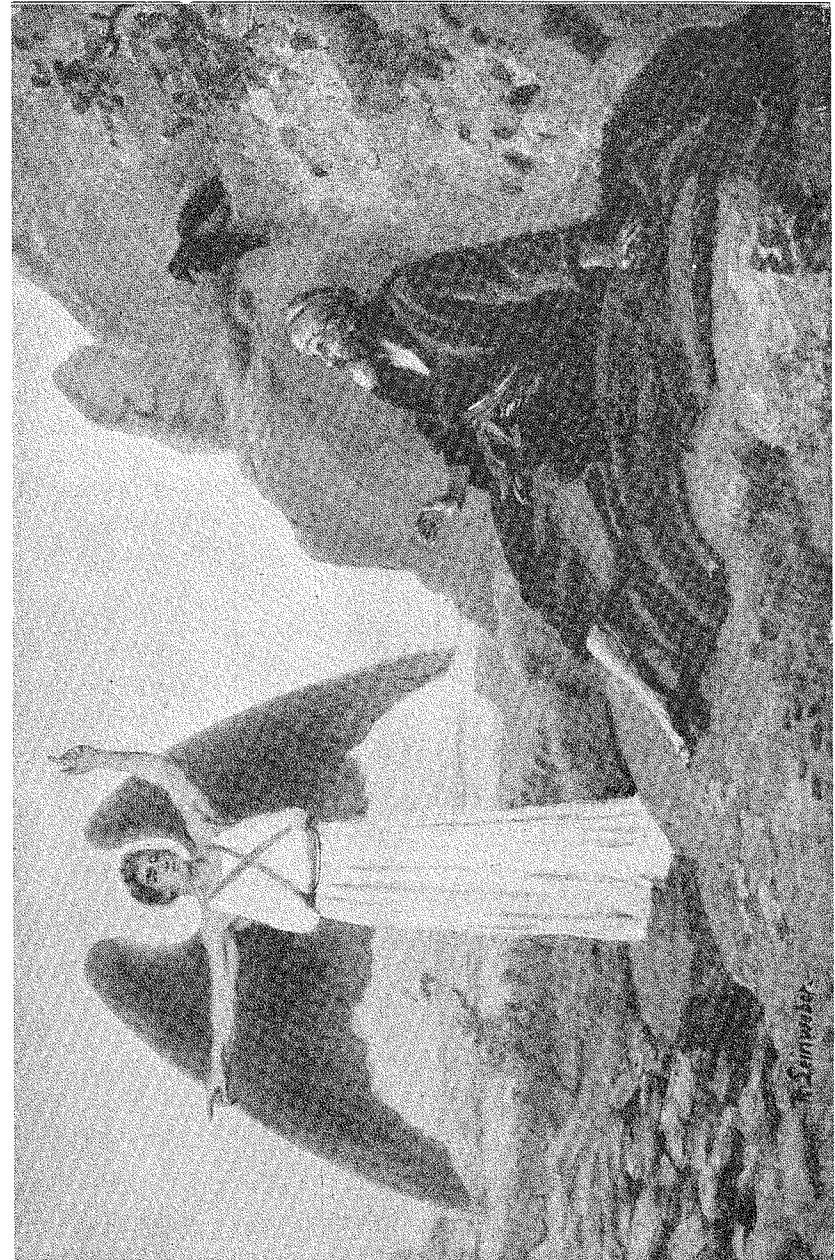
подібний і логічний фактор тенденційно увів поняття прогресивної адаптації, яка, вкінці, пояснює загальний хід еволюції.

Неодарвіністи відкинули неолямаркістичний механізм еволюції, хоч сам Дарвін, бачивши недостатність своєї теорії, був би погодився на прийняття всяких додаткових факторів, які допомогли б втримати його теорію. Вони мусили зосередитися виключно на теорії "природного добору", вважаючи, що це був єдиний механізм, що ним послуговувалася еволюція. Але й тут вони дуже скоро наткнулися на цілий ряд тяжких протиріч, які треба було мозольною працею та досліджуванням побороти. В тім досліджуванні виявилися значно важливіші труднощі від уже передбачених, і в висліді вони стали перед необхідністю первісну теорію Дарвіна змодифікувати. Перше, теорія та була неповна, бо не брала під увагу походження змін, які передавалися спадково до майбутніх генерацій. Друга трудність виникла з того, що "природний добір" пояснює тільки елімінацію творива нездатного до життя, а не говорить нічого про прогресивний розвій творива здатного до життя. Третій клопіт виникав з неправильного припущення, що оригінальні прикмети змішуються в спадковім передаванні до наступного покоління, скажім від високого батька й низької матері мусять бути нащадки середнього росту.

Вже скоро по смерті Дарвіна, на початку двадцятого сторіччя виявилось, що спадковість прикмет організму залежить від ядра клітини і є керована докладно тільки структуральними й хімічними факторами в клітині: ними є хромосоми. Спадкоємна зміна не може залежати від того, як організм адаптує себе до обставин і чи може пережити

труднощі, але вона мусить наступити в самому ядрі клітини, найменшій частині організму, щоб могла передатися нащадкам. Така зміна всередині ядра клітини в біології називається "мутація". З таким відкриттям наочних фактів мутаційна теорія взяла верх в еволюційній філософії, а все інше вважалося за неправдиве. Дарвіністи й лямаркісти, загнані в тісний і темний кут, опинилися у великому клопоті, їхні теорії були відсунені незадовго набік. Генетисти, які опиралися на теорії мутацій, успішно досліджували новий еволюційний механізм, протискали свої ідеї безапеляційно, але також тільки до певного часу, бо й вони зайшли у великий конфлікт з палеонтологами, які зі скам'янілих останків минулого бачили, що генетична теорія мутацій не могла виправдати всіх фактів, які свідчать зовсім наявно, що біологічні зміни в минулих віках чи епохах Землі не були випадкові, але йшли завжди впарі з відповідним пристосуванням до вимог життя та обставин. Палеонтологи бачать завжди план і певний взір, за яким появлялися нові форми життя на Землі. Ті нові появи були кожночасно доцільні, а підсоння та обставини завжди відповідали для такого життя. Вони все вказують на повну гармонію рослинної та тваринної сторони життя, тоді як генетисти припускали появу нових форм життя випадковою. Такий палкий і непримиримий конфлікт генетистів з палеонтологами та дарвіністами мав дуже великий стримуючий ефект на дальшу еволюцію такої самої теорії еволюції. Ясно, воно ніколи не шкодило, бо досліджування могло продовжуватися без перешкод.

Щоб теорія еволюції, якою тішилися атеїсти так довго, не загинула, постаралися зробити певні кроки компромісу. І тільки щойно в останніх роках за-

Допомога (1 Цар. 19:5; Луки 18:7).

пропоновано нову теорію, яка бере під увагу та узгіднює факти з різних галузей науки, а в головному з палеонтології — науки про скам'янілі викопні залишки минулого, з неонтології — науки про існуюче життя у відрізненні до вже вимерлого й більше неіснуючого, та з генетики — науки про спадкоємні переміни у ядрі клітини. Не раз називають ту нову теорію еволюціонізму зовсім неправильно неodarвінізмом тільки тому, що в ній є в великій пошані надалі Дарвінова теорія про “природний добір”. Вони забувають, що найважливішим у тій теорії нового еволюціонізму є власне генетичний аргумент, і з того погляду науковці дали тій новій теорії еволюціонізму іншу назву: модерна еволюційна синтеза. В модерній синтетичній теорії еволюції головну ролу, крім генетичного аргументу, мають ще Дарвінова теорія про “природний добір”, але без Лямаркової теорії адаптації, яка є вилішена зовсім, і пристосовано ще нову теорію про “генетичний добір” з теорії мутацій, яка додає саме того елемента, за яким так пильно шукав Дарвін і ніколи його не знайшов. А що бракувало Дарвінові, про що завжди еволюціоністи питали й не мали ніколи відповіді, то це: що давало поштовх до дальшого вищого розвою? Отже “генетичний добір” додає того творчого елемента до теорії еволюції, роблячи її позірно логічно досконалою, задовольняючи та заповнюючи хвилево ті давні вимоги доктрини про еволюцію, які так різко різнили різні табори еволюціоністів.

Як гарно нова доктрина еволюції не була б названа, як чудово її не вбрати б у логічно виведені теорії, вона не може пояснити найпростіших справ, ані відповісти на найлегші питання: де взялося амніотичне яйце; як птахи вбралися в

пир'я й захотіли мати дзьоба; чому в ході еволюції нараз нащадки почали народжуватися, а, захотівши теплого м'якого, еволюція дала його їх матерям; чого мавпа нараз захотіла бути мудрішою від себе й сталася людиною; або чому людина не може стати надлюдиною, а як стане робити з себе її, то стає гіршою від тварини?

Не раз конгломерація ідей або поняття на хвилину спиняє викликачу через якісь причини боротьбу, конфлікт чи навіть дисгармонію, але вона ніколи не дасть сталої й тривкої рівноваги, коли суперечності є тільки споєні й збалансовані штучно. Безперечно, для доктрини еволюції в новім плащику прийде також “свій день”, коли вона розлетиться, як розлетілися попередні теорії, тим більше, що ще надалі зостаються питання в надзвичайно скомплікованих формах, на які нема, а може й ніколи не буде науково стверджених відповідей: Що є причиною мутацій? Чому і якою силою стаються мутації, бо потрібна велика кількість енергії для кожної найменшої переміни? Чому малі мутації так дуже сталих форм, як ядра клітин, викликають такі великі зміни? Як мутації діють, щоб дати такий наперед непередбачений, але бажаний ефект? Є багато інших питань, на які ніхто зараз не має ніяких фактичних відповідей, ані даних.

Дарвінізм не може мати більше місця в науці, зокрема коли порівняємо його до теорії номогенезу, якою д-р Л. Берг поборює його. Дарвінізм каже, що всі організми розвинулися з одної або кількох первісних форм, цебто в моно- або олігофилетичний спосіб. Суперечно стверджує номогенеза, що організми розвинулися з десятків тисяч первісних форм, цебто поліфилетично. Дарвінізм стверджує, що еволюція дальша була

через різничковість; тому протирічить номогенеза, що вона була через з'єднання, тільки частинно через різничковість. Дарвінізм каже, що вона продовжувалась через випадкові зміни; номогенеза перечить — зміни побудовані на законах. Дарвінізм вказував, що тільки одиниці були піддані на зміни; номогенеза твердить, що на великій кількості одиниць і на обширних просторах заходили ті зміни. Дарвінізм ще додає, що зміни заходили поволі, майже непомітно й постійно; тому протирічить номогенеза, вказуючи, що зміни були дуже скорі через мутації та пароксизми. Евіденції до аргументів номогенезу є дуже великі й обговорити їх вимагало б більшої праці. Справді науковці чекають тепер на докладніше вияснення теорії

“генетичного добору”, щоб остаточно відкинути й усунути Дарвінову теорію “природного добору”, яка має дуже багато недоліків у своїй структурі й була дуже примітивна в своїй натурі.

Загально про філософічну доктрину еволюції можна коротко сказати словами поеми, що написав Вільям Геберт Керрут:

Огняна мряка, і планета,
Кристал, й клітинка з віку в вік, —
Тут є медуза, там — потвора,
Й печера, де жив чоловік.

Закон, а потім є краса ще,
Й чутливий вираз на лиці.
— Це еволюція, — дехто скаже.
— Це Бог! — говорять вірні всі.

НЕЩАСНА ЗНАХІДКА

Три мандрівники знайшли якоесь на дорозі коштовну знахідку. Налезало поділити її порівну між всіма трьома. Знахідка була такою великою, що частина кожного виявилась досить значною. Але злий дух не заставив на себе довго чекати. З'явився негайно із своїми супутниками: духом заздри, підступу і жадібності.

Натішившись своєю знахідкою, мандрівники сіли відпочити, щоб підкріпитись їжею. Та кожен думав не про їжу, а про те, як би одному заволодіти скарбом. Треба було комусь із них піти до найближчого поселення, щоб купити поживи. Один пішов. Двоє, що zostалися на місці, змовились убити цього третього, коли він повернеться, щоб його частину скарбу поділити між собою. Між іншим, третій, купивши харчі, додав до

них отрути, щоб після смерті обох супутників, самому заволодіти багатством. Коли він повернувся, то негайно був убитий своїми супутниками. Після цього, споживши отруєні харчі, обидва померли. А коштовна знахідка залишилась на місці чекати інших подібних божевільних, чи гіднішої руки.

Подібним чином злий дух губить навіть таких людей, які жахнулися б самої думки про вбивство ближнього. Для всіх відкрите поле служіння ближньому, для всіх доступне придбання засобів існування чесною працею. Але зло викликає в людях жадобу владолубства, слави і багатства. І нещасні жертви зла в якомусь засліпленні пориваються до своєї мети, не розрізняючи засобів, розштовхують одні одних, нищать і самі гинуть.

МІЙ ДИВНИЙ СОН

Я лечу кораблем у простори небесні. Залишаю за собою на нашій планеті всю нехар. Залишаю лицемірство, фальш, брехню, братовбивство, ненависть людини до людини, фарисейство, хіппі, бітлсів, зажерливість, визискування людини людиною, жадання нікчемної влади. Залишаю планету, на якій правда закопана в землю глибоко, а на могилі правди гарцює фальш і брехня.

Я радію, що тікаю від цієї нехарі. Але й нервуюсь і турбуюсь, куди мене несе мій корабель. А може, я в ще гіршу безодню попаду, ніж залишив на нашій планеті-Землі? Ні, думки мене просто тортурують. Заглядаю в віконце корабля. Не видно нічого крім хмарок, які перебігають одні других і купаються в сонячному світлі. Миготять зорі в небесному сьайві, вирає синьо-жовто-червона веселка. Господній спокій, тільки час від часу гуде мотор корабля, який порушує цю Господню тишу. Я наче задрімав. Раптом пробуджуюсь, і долини через віконце корабля пробивається яскраве світло.

Що це? — питаю сам себе. Невже це нова планета, нова земля? Корабель повітряний починає поволі спускатись ближче до тих світил. Він сильніше гуркотить. Обслуга корабля бігає і кричить, що наближаємось до нової землі. Кораблем захитало, і раптом мотор загудів сильним вереском, корабель діткнувся землі раз і дру-

гий, і нарешті, мов тиха річка, покотився новою землею.

Виходимо з кабін. На площі вдарило на мене сильне кольорове світло від електричних лампочок і від водограїв, які, мов чудова веселка, підіймаються вгору, переплетені різними кольорами, і спускають вдоліну, та ще з більшою силою підносяться вгору до ще вищих небесних просторів.

На майдані аеропорту повно людей. Придивляюсь до їхніх облич. Вони радісні, усміхнені, привітливі. Щось говорять, викрикують, але я їхньої мови не розумію. Помимо цього, я розумію їхню міміку, їхні рухи, їхню усмішку, їхнє веселе нічим не стурбоване обличчя. Цього мені досить, щоб зрозуміти життя цих мені невідомих людей на невідомій планеті.

Поволі, день за днем зживаюсь з цим новим оточенням. І хоч бракує мені їхньої мови, та я стараюсь мімікою, рухом рук дещо довідатись від своїх нових горожан цієї чудової планети. Розпитую їх перше, чи і в них відбуваються війни між народами. Вони цього не розуміють і відповідають, що в їхній мові навіть нема слова "війна".

"Як же можемо ми вбивати і мордувати таких самих людей, як ми, — відповідають мені. — У нас також існують різні мови, але ми всі маємо один уряд, який трактує всіх однаково".

А чи у вас існують багаті, що

накопили великі багатства, а поруч бідна верства, яка віддає свій піт і працю для цих багатців? — питаю їх.

"У нас нема жодних грошей, нема багатих і нема бідних. Всі користуються природними багатствами однаково", — кажуть мені.

А як же ви без грошей можете жити? — запитую.

"Дивний ви, чоловіче, — відповідають вони. — Ми ж усі працюємо. Одні фізично, другі — культурно. Кожний має право взяти в магазинах все, що йому потрібно. Різниця є тільки в професії. Урядовці мають білі картки, робітники — сині, науковці — жовті".

А нема у вас таких, що накопичують різних продуктів та убрань без потреби? Як ви це контролюєте?

"Зовсім просто. Від малої дитини в наших школах навчають, що людина повинна тільки те собі брати, що їй потрібно. Всі горожани мають свої помешкання, без оплати жодних податків. Все нами запрацьоване, що поверх нашого запотребування, складається в державних магазинах. З цього йде також на розбудову країни".

А як у вас щодо хворих, немічних?

"На це в нас є побудовані безплатні лікарні та житлові дома. Отримують вони від держави все, що їм потрібно. Навчання в нас до-

ступне для всіх, до того ж безплатне. Для чого нам потрібні ще якісь гроші. Людина ж грішми не живиться. Все, що здобула людина своєю фізичною і розумовою працею, належить їй, до її розпорядження".

Я цього не можу зрозуміти, — сказав я.

"Поживеш між нами, то зрозумієш", — була їхня відповідь.

Я втихомирився. Чи це сон, чи дійсність? Вже я прокинувся зо сну, і сам собі не вірю, де я знаходжусь. Озираюсь на всі боки й усвідомлюю, що це був гарний сон, це далека, далека мрія людини.

Я зрозумів, що надалі позостався в оточенні захланної людини на нашій планеті Землі. Я тільки на хвилину опинився був у небесних просторах, де людина живе безтурботно за завтрашній день. Як це гарно! Це справді рай, про який на Землі багато говорять, але до нього не прямують. Можливо, колись воно прийде до чогось подібного. Можливо? Але це займе багато, багато часу, щоб людина зрозуміла сама себе та інших, щоб зрозуміла, що жодна людина не може бути звіром іншої подібній людині.

І аж тоді настане те бажанне Царство Боже, про яке пишемо, говоримо та мріємо.

УНІКАЛЬНА ОСОБИСТІСТЬ ІСУСА

(Продовження)

Ісусів авторитет у вимогах

Збагнувши різницю між авторитетом Ісуса, а фарисеїв та книжників, мусимо звернути нашу увагу на безприкладний авторитет Ісуса у Його вимогах. Промовляючи до людей з таким сильним особистим авторитетом та ставлячи перед ними невідкличні вимоги, не раз видавалося, ніби Він протирічить заповідям, або ламав Закон: “Ви чули, що було стародавнім наказане... а Я вам кажу...” (Матв. 5:21, 27, 33). Але Він перестеріг людей перед такими висновками: “Не подумайте, ніби Я руйнувати Закон чи пророків прийшов, — Я не руйнувати прийшов, але виконати...” (Матв. 5:17-20). Він говорить, що Закон не може бути порушений, а як хто порушить його, той прийме за те належну заплату. Закінчуючи Свою завагу, Ісус пояснює, що Закон сам по собі не є остаточною ціллю, але тільки одним із середників до праведности, коли б люди могли його виконати. А що фарисеї та книжники виконували Закон поверхово тільки, а всередині були повні неправди та здирства, Він ставить людям дуже важливу вимогу: “Кажу бо Я вам: коли праведність ваша не буде рясніша, як книжників та фарисеїв, то не ввійдете в Царство Небесне!” Отже Він вказує на справжню ціль життя людини: бути праведним не в своїх власних очах поверховим

виконанням Закону, але бути всередині святим перед Богом.

Вимоги Ісуса були і є причиною різних поглядів та противоріч між викладачами. Справді це не є легкою проблемою, коли йде мова про фактичну й практичну їх аплікацію. Хоч вимоги Ісуса є дуже просто сформульовані, протиставлення їм є завжди у фарисейському способі шукання доріг обминути їх, коли йде справа особистої аплікації.

З того, одні є того погляду, що вимоги Ісуса треба виконувати дослівно. Між ними Толстой вчив, що вони є підсумком основних постулатів християнства. Інші знову вказують, що безсумнівно Ісус мав на увазі дослівність їхньої аплікації, але вони не можуть так примінятися в теперішньому віці, бо відносяться до іншого часу існування людства на землі; іншими словами, вони кажуть, що вимоги Ісуса є добрі й доцільні, але не для нас тепер. Ще інші, хоч припускають, що є великі труднощі в дослівності аплікації Ісусових вимог, проте вважають, що вони є вартісні й необхідні у дослівнім виконанні для розв'язки проблем життя, щоб привести людину до того наставлення, яке є необхідне до повного щастя й блаженства. Наставлення те є основною характеристикою правдивого християнина. Тому вимоги Ісуса не можна вважати за моральний кодекс,

який був би важливий для всіх людей, ані не є в силі кожної людини виконати їх дослівно, з того вони є тільки мірилом дорослості і духовного рівня правдиво відродженої людини. Вони є яскравим описом нової природи, нового життя та нового характеру в людині, які розвиваються в напрямку тієї досконалости праведности, що є поставлена, як ідеальний взірць для кожного віруючого.

Ще інші дивляться на ті вимоги Ісуса тільки як на високоідеальний стандарт, або як на досконало поліроване дзеркало, що поставлене перед нами для розуміння нашої недосконалости та недосягнення Божого стандарту, а з тим, щоб приводити нас до правдивого покаяння, бо тоді відкуплюєча Божя сила дає нам розв'язку для наших проблем в очищенні від гріха.

Хоч у кожному з тих поглядів є доля правди, проте є також і великі труднощі, скажимо, толстовці відразу переконалися, що вони не можуть бути християнами, бо не виконують дослівно вимог Христа, бо й не можуть. Кожний читач Нового Заповіту розуміє проблему, яка стоїть перед ним, і знає, що її не видумали богослови в школах. Це не є теоретична трудність, але зовсім практична проблема в житті кожної людини. Скажимо, коли хто читає: “Одного бракує тобі: іди, розпродай, що маєш, та вбогим роздай!” (Мар. 10:21), то відразу усвідомлює, що він не є християнином і не може ним бути до часу, коли не розпродасть усього свого майна і не роздасть бідним. Дальше він мусить прийти до свідомости, що всі люди на землі

тоді не мали б можливости бути християнами, бо не було б більше кому продати свого майна і не було б уже бідних. Ця реальність була так велика, що Христові учні аж зжахнулися (Мар. 10:24), а з того постали питання: — хто ж тоді може спастися, хто може бути учнем Христовим, або хто може бути християнином взагалі? Але відповідь Ісуса є проста: “Неможливе це людям, а не Богові! Бо для Бога можливе усе!” (Мар. 10:27). Є інші вимоги Ісуса: відносно складання скарбів на небі, а не на землі, або про ненавидження батька й матері, — вони для багатьох людей стають, немов високі гори на дорозі їхнього стремління догодити Богові, бо, кажуть вони, їх неможливо або непрактично приміняти дослівно до життя. Коли ж Ісус вимагає любити ворогів чи благословляти тих, хто переслідує, ті вимоги відштовхують людей від Євангелії, бо, кажуть вони, як можна любити садистів, які немилосердно мучили й винищували сотки, тисячі, а то й мільйони невинних людей. Пацифіст, натомість, доходить до абсурду, коли допускає лунатика, щоб у присутності він змасакрував його дитину без найменшого спротиву, бо не вільно противитися злому.

Щоб не прийти до фальшивого висновку, що Христові вимоги є неможливі до виконання в нашій часі, мусимо поглянути перше до самих людських труднощів у розумінні Його святих вимог.

Його вимоги не можуть бути для нас Законом, бо це було б поверненням до легалізму, як це

справді є в декотрих християнських угрупованнях, де церковна ієрархія аплікує Христові вимоги, а вірний беззастережно слухає. Не можна тих вимог Ісуса вважати також за моральний закон аплікований зовнішньо тільки, який перевищує внутрішню диспозицію людини. З того нічого не буде, бо й народні філософи розуміли ту проблему, складаючи приповідку: Силуваним конем не поїдеши! Справді ті вимоги Ісуса — це важливі принципи духовного життя, або як старозаповітний пророк каже: закони записані на скрижалях серця. Це не є вже більше зовнішня спонукка, але внутрішня, яка впливає не тільки із зрозуміння проблем життя, чи бажання чинити добре, але з самої диспозиції духа йти назустріч тим вимогам. Вони впроваджують людину до належного наставлення й погляду на життя в цьому світі. Вони спонукують волю людини до їх практичної аплікації в даних обставинах життя. Людина, яка має спільність з Богом і яка народжена від Бога, буде мати в собі ту диспозицію й нахил серця виконувати їх добровільно й охоче. Вірна Богові людина є, як те дерево, посажене біля потоків живих вод, що завжди є свіже, зелене й готує приносити плоди праведности у практичній застосуванні вимог Христа, бо вони є вказівкою та дороговказом для кожного, хто знає блаженну ціль дороги свого життя.

Дальше мусимо зрозуміти, що ті авторитетні вимоги Ісуса не є однакового рівня та не для всіх обставин, чи навіть сфер життя. Є

вимоги Ісуса, які є необхідними принципами, що їх мусять прийняти всі, хто входить у Його Царство. Інші знов є вказівкою, як ті принципи аплікувати в даних обставинах. Є ще такі, що є необхідною порадою для специфічних обставин, в яких віруючий може знайтися. Можливо, що навіть така класифікація вимог Ісуса буде трудною для декого, але хто хоче чинити волю Богу, той не буде мати двох стандартів життя — один для ближніх у Церкві, а другий для ближніх у світі, — а відразу зрозуміє, що є мандатним у його житті особисто, а що є вказівкою чи важливою порадою тільки.

Вимоги Ісуса є не тільки накресленням принципів, які володіють у сфері Його Царства; і хоч їх не можуть виконувати грішні люди в цій грішній світі, проте вони є докладним виявленням Божої волі для життя віруючого тут, у цій грішній світі. Віруючий з новим серцем, з відновленим розумом, з впокороною волею волі Божій та запечатаний Святим Духом є зобов'язаний провадити своє життя по лінії тих невідкличних вимог, будучи горожанином нової сфери, цебто духовного життя у Його Царстві, яке бере свій початок від духа та розповсюджується через душу до кожної закутини людського життя та до кожної справи і діла, які він має виконувати. Хоч навіть у своїй власній силі віруючий ніколи не міг би аплікувати практично авторитетних вимог Ісуса в різних обставинах свого життя, але, підкріплений силою Святого Духа, він може за-

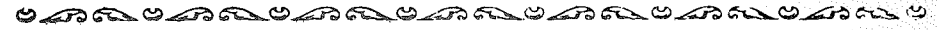

Фото Л. Беркути.

Під сніговим саваном.

Наші можливості

НЕМИНУЧИСТЬ ВІДКРИТТІВ

III.

Наприкінці другого віку до Різдва Христового (якраз коли в Індії мудрець Патанджалі, узагальнюючи стародавні знання, уклав систему йогов) у Малій Азії, усунувши конкурентів, досягнув

стосовувати їх у міру свого духовного зросту та стану.

А тепер по черзі приглянемося до авторитету Ісуса в поодиноких Його вимогах, які записані в Євангеліях.

влади тиран Мітрідат. Захопивши декілька римських провінцій і підкоривши собі Боспорське царство, Мітрідат розпочав свої розбійницькі походи. Варвар, недивлячись на освіту, азійський деспот з природи, він об'єднав державу — міцну будівлю, поставлену на крові, страху і насильстві.

І, звичайно, захворів Мітрідат професійною хворобою тиранів: манією переслідування. Не надючись на охорону, він за порадою лікаря став поступово

приймати крихітні порції різних отрут — у дозах, далеких від смертельної, але поступово збільшуваних. І виробив імунітет. Як його тільки не труїли! Безуспішно! А від кинджала страхувала охорона. Тільки коли його власний син підійняв й очолив повстання армії, Мітрідат розгубився і спробував отруїтись, але організм його, напакований різними гатунками отрути, вже давно виробив проти них захисні засоби. Проклинаючи свою невразливість, Мітрідат кинувся на меч.

Не треба поспішно думати, ніби здатність його приймати смертельні дози найсильніших отрут і пити кислоти — обов'язково наслідок лиш тренувань, подібних до тренувань Мітрідата. Попередніх спроб, очевидно, може й не бути.

Механізм вироблення хімічного імунітету може виявитися зовсім іншим. Найсильніші з отрут умертвляють жертву миттєвим хімічним блокуванням сигналів, що приводять у рух апарат дихання. Але пригадаймо про високо треновану його здатність втручатися до інтенсивності обміну речовин. Коли з довільним уповільненням ударів серця вона падає, — очевидно, пропорційно (а то й більше) зменшується дія отрут.

Не виключено, що все відбувається зовсім інакше. Адже ми можемо зрозуміти поки що пуск у хід і зупинку тільки тих систем, які вже якимось вивчені. А біохіміки (як, зрештою, спеціалісти будь-якої ділянки) знають, як швидко відступає лінія обрію при кожному їхньому кроці вперед.

Стаття ця написана зовсім не тому, щоб, перерахувавши чуда за принципом “загадка-розгадка”, прив'язати до них правдоподібні пояснення і тим самим заспокоєно відмахнутися. І новин-сенсацій також тут не знайти. Ні, я збирав

вповні відомі феномени, що досягаються школою його, аби показати, як розбурхуючою обіцянкою нових пригод думки подібні завдання стимулюють дальший науковий пошук.

А тепер поговорімо про кров, так як нам не обминути швидкого загоювання ран у його — явища майже легендарного, відомого уже віками і проте до цього часу причислюваного до казки та повір'я.

Що загальний стан психіки якимось впливає на цей процес, відомо хоча б із давнього спостереження військових лікарів: у переможців рани загоюються швидше. Однак звернімся до нормальної схеми того, що відбувається при розтині шкіри.

Дослідниками лише недавно відкрито, що ми постійно, багато разів щоденно спричиняємо собі внутрішні рани. Варто тільки різко сісти чи скочити, — і глибоко всередині негайно рветься декілька дрібнесеньких кровоносних судин.

Напрочуд вдало зроблений мікрофільм, що показав таке поранення, одночасно продемонстрував і негайність належного ремонту; сама кров умить запечатала розрив. Складний ланцюг хімічних реакцій зводиться до того, що один з розчинених у крові білків перетворюється на павутину тонких міцних ниток, що утворюють аварійну закупорку. В цьому згустку, що перекидає течію крові, приймають уділ й інші речовини. Увесь процес активізує потужний пришвидшувач, каталізатор, що постійно вартує в крові. Після загоєння ранки (клітини живої тканини ростуть і діляться, покриваючи втрату) сама кров розсисає закупорку, що виконала свою службу. Те ж саме відбувається і під час зовнішніх пошкоджень живої тка-

нини — з різною, нагадує, швидкістю залежно від психічного стану.

Єдина поки що ідея, що посилення витренованої волі може в сотні разів пришвидшувати процес загоєння, правдоподібно опирається на повній залежності такого ремонту від активності і кількості каталізатора та “будівничих матеріалів”. А вироблення й енергійність цієї армії, як і всі хімічні процеси регулювання, безперечно підкоряються центральній станції управління. Тут у біохіміків така численність білих плям, що продовження здогадів стало б уже безпідставним фантазуванням. Проте в майбутньому людства виразно виступила надія на здобуття влади над власною надійністю.

Я навмисне вибрав із прочитаного про його лише факти, доступні нашому сьогоднішньому розумінню. До багатьох повідомлень розум ставиться з недовір'ям. Містичні стародавні пояснення таких феноменів ще не замінилися дослідями і протоколами біохіміків, фізиків та фізіологів. До числа таких відноситься здатність до нав'ювання зорових, слухових та інших галюцинацій співбесідникові, який знаходиться в стані повної свідомості.

Мені довелося прочитати автобіографічну книжку Йогананди, відомого поширювача індуїстської філософії. Він описав свої зустрічі з його, наділеніми своєрідною визначною здатністю. Від недовір'я мене рятували аналогії. До них я тепер і вдаюся.

Йог Гендхі Баба славився як “святий пахощів”. На прохання відвідувача долоня його починала виділяти любий запах — квітковий, пряний, чадний. Ученим відомо сьогодні, що під гіпнозом людині можна легко нав'язати будь-яке відчуття, — архіви пам'яті повністю підкоряються словам гіпнотизера. Але на-

в'ювання галюцинацій у стані пильнування!

Учений П. Буль, автор декількох книг і багатьох статтів про гіпноз, згадував якимось епізод з дитинства. На околиці їхнього села жив дідусь, прозваний чародієм. До нього прибігла ватага дітей і попрохали що-будь їм показати. Дідусь оголосив, що зараз пройде крізь дерево. І дійсно, наблизившись до товстого дуба, ввійшов до нього і з'явився на другому боці. Потім він голосно покликав гадюк, і ті сповзлися до нього за кущів. На помах дідусевої руки всі гадюки зникли.

Йогананда згадує його, який, постійно знаходячись у стані молитовного екстазу, вже багато років не спить. Ось уже чому, здавалося б, неможливо повірити. Коли ще провадяться між ученими суперечки про фізіологічне призначення сну, то необхідність його безперечно очевидна для всіх: ми не можемо не спати. Тортури безсонницею — одна з найжахливіших мук. Однак пригадайте недавнє повідомлення про югославського хлопця, який не спить уже понад двадцять років, а проте зовсім здоровий. Очевидно, його мозок (після перенесеного в дитинстві сильного потрясіння) так феноменально успособився, що необхідні для життя процеси, які звершаються в кожній людині під час сну, реалізуються іншими шляхами і способами.

На сьогоднішньому рівні знання пояснень цим фактам поки що нема, їх поступово відшукують наші нащадки. Широко відомі сприйняті як вигадки розповіді самих індійців та європейських мандрівників минулого і нашого віків про таємниче обдарування видінням на відстані — так зване ясновидіння, від якого, як слон від мухи, відмахуються вчені, в першу чергу фізики. Ну що ж,

їх можна зрозуміти. В наборі нашого сьогоденішнього знання про світ нема ще відомостей і понять про матеріальне поле (типу електромагнітного чи гравітаційного), в якому могла б так далеко поширюватись інформація, доступна для мозку.

Згідний, давайте не вірити “чудам старої Індії”. Але в Голландії уже двадцять років знаходиться під наглядом професора Утрехтського університету якийсь Жерар Круазе (про нього написані досліді й книги) — “людина з ікс-мозком”, як називають його дослідники і... поліція, бо власне протоколи їхніх розшуків зберігають найвірогідніші свідчення праці його незвичайного мозку. На прохання знайти пропалу людину Круазе впадає в дивний паморочний стан, і перед його розумовим поглядом розгортаються картини вулиць, домів, машин. І він віднаходить загублених, відшукує утонувлих. Така ж ясновидюча — Паскуаліна Пеццола — живе в Італії. Багато разів зафіксоване, неймовірне це явище поки що не знаходить у вчених не тільки обґрунтування, а навіть і довір'я.

Це не дивина. Наблизившись до пізнання людини, наука двадцятого століття зустрілася з такою немислимою кількістю загадок та неймовірностей, що скептицизм і недовір'я — природна і звичайна реакція, для вчених виправдана. Гірше, коли недовір'я переходить

у свою ненаукову різновидність — небажання уважніше приглянутися. Зрештою, і для цього є давня аналогія. Коли Галілей винайшов телескопа і відкрив супутники Юпітера, йому вперто не вірив езуїт Шейнер. Трохи бентежачись легкою можливістю розв'язати суперечку, Галілей запропонував йому глянути у телескоп. “Не хочу навіть дивитися!” — гордовито відповів Шейнер.

В науках по пізнаванню людини виникають раз у раз тепер подібні ситуації. Недовір'я формується в вигляді одного з ярликів: “Шахрайство!” чи “Фокуси!” Варто лиш пригадати, як було зустрінено два роки тому відкриття шкільного зору. Схильність спеціалістів будь-якої галузі знання доводити, ніби в їхній ділянці світу вже давно закінчено пояснення, — лиш свідчення дальшої безплідності цих спеціалістів.

Неминучість відкриттів — щасливий уділ двадцятого віку, що звернувся, за словами великого Павлова, до дослідів найдосконалішої машини. Звернення це не випадково сталося так недавно. Дозрів загальний науковий розум, з'явилися приладдя, методи, ідеї та можливість досліджувати.

І феномени, що досягаються йогами багаторічним напруженим тренуванням, — тільки елемент наших завтрашніх знань про можливості людини.

І. Г-ан.

ЛАГІДНІСТЬ

Якось місіонер запитав своїх учнів:

— Кого можна назвати лагідним?

Один із них відповів:

— Того, хто м'яко відповідає на грубіянські питання.

В. Домашовець

СТРАДНИЦЯ МАТИ

Як в Україні день почав світати,
І ясне сонечко уже зійшло, —
З дітьми молилася своїми мати,
Бо хліба більше вдома не було:

“О, Отче наш, пошли нам хліба нині,
І ласку нам Свою з висот подай!
Допоможи усім в лихій годині!
Спаси з неволі наш народ і край!”

Аж двері враз відкрилися широко,
У хаті став чекіст, в руці наган...
В страшних прокльонах він кричав жорстоко, —
Надворі більше тих було поган...

На суд її забрали супостати,
І двох її русявих анголят, —
Вона тримає їх за рученята,
Поблідлі їхні щочечки тремтять...

Без оборонця стала, одинока,
А п'яниця суддею сів за стіл,
Той, що забрав минулого ще року
Від неї чоловіка на Сибір...

Ревів і верещав він божевільно,
І мало що не кинувся, як звір, —
Бив кулаком об стіл, дивився гнівно,
І в люті злобно кинув їй докір:

“Чому ти дітям кажеш все про Бога?
Чому молитися щодня їх вчиш?
Чому пісні співаєш їм про Нього,
Й в зібраннях вірних з ними ти сидиш?”

Зір підняла вона в сльозах угору,
А з уст полинули слова палкі...
Малята притулилися в ту пору,
З очей їх сльози потекли гіркі...

Не вспіла кілька слів ще проказати, —
Сміх демонський аж вікнами затряс;
Суддя почав жорстоко верещати, —
Мов грім, почувся суд його нараз:

“Від неї тих дітей її забрати, —
У піонерах вишкіл хай зачнуть,
І більше їх до неї не вертати!
Її ж за це — на років п'ять в тюрму!”

Заголосили враз її малята,
Потоками ллють сльози із очей;
Вона припала діток обійняти
І пригорнути до своїх грудей...

Голубити їх почала з розпуки
І цілувати ще останній раз, —
Їх ніжно доручила в Божі руки,
Бо надійшов гіркий розлуки час.

Їх стали тут від неї виривати, —
Один сюди, а той собі тягнув;
Лиш голосіння їх ще чула мати...
І чує безнастанно у тюрмі.

* * *

“О, Боже мій, наш дім пограбували!..
Мій любий — десь в снігах на чужині,
Малят моїх від матері забрали, —
І я сама, побита, у тюрмі...”

Мій Боже, будь же Батьком для сиріток!
Мов мати, Духом бережи, навчай!..
Ім у безбожнім і жорстокім світі
Пропасті і загинути не дай!

Благослови моїх Ти соколяток,
І сокола мого Сам хорони!..
Мені дай сили вірною зостатись, —
Для всіх нас, Боже, волю знов верни!

Я вірю — прийде день: усі моління
Почуєш Ти!.. Могутньо вдарить дзвін...
Він залунає в нашій Україні,
Аж гомін піде волі навздогін!..

Я вірю — прийде день: у ріднім домі
Ми разом сядемо всі за столом, —
Тобі в подяці наші чола склоним,
Тобі хвали полине знов псалом!

Я вірю — прийде день: у вільнім краї
Обіймуться ще радість і спокій!
Любов Твоя Україну зробить раєм,
Й забудемо неволі дні важкі!

Я вірю — прийде день: здійму кайдани,
Впаде тюрма народів у вогні;
Тоді в день волі світлий, довгожданий,
Знов заспіваю радості пісні!”

М. Шевченко

ЗНАМЕННЯ

По різдвяних святах я повертав-
ся з навчання додому. Була тиха
зимова ніч. Ясно світив Місяць,
так що можна було свобідно чита-
ти. Від морозу приємно порипував
під ногами утоптаний сніг, а окре-
мі сніжинки блищали краще від
діамантів.

Шіснадцятилітньому хлопцеві
ще не обсядали голову жодні тур-
боти. Лагідно і весело виглядало
все навколо. А ніч справді була чу-
дова, яка буває тільки у нас в
Україні.

Дійшовши майже додому, я ще
раз поглянув угору. І диво, — що
я бачу! По правому боці Місяця
стоїть вогняний хрест. Я подумав,
що це мені привидилося. І так

стою, вдивляюся і дивуюсь. Зачув-
ши чийсь кроки, я озирнувся. Бачу,
йде якийсь дідусь. Коли він
порівнявся зо мною, я сказав йому:
Дідусю! погляньте на Місяця.
Чи ви там щось ще бачите?

Він став, подивився, а тоді ка-
же: “Так, бачу вогняного хреста.
Це, сину, не на добре. Буде війна
або голод. Бо отакий хрест та ще
біля нього вогняна мітла з'явля-
лись перед світовою війною. Тож
і тепер буде щось недобре”.

Я прийшов додому. Тато ще не
спав. Я розповів йому про вогня-
ного хреста. Він вийшов надвір. А
коли повернувся, то повторив те,
що сказав мені дідусь. Багато лю-
дей бачили цього хреста протя-

гом трьох днів. А потім він зник і про нього забули, як і взагалі забувається все.

Йшов останній рік “непу”. Саме в тому 1930 році в нашому краї впроваджували колективізацію. Життя швидко погіршувалося. Мені довелося переїхати до Харкова, щоб продовжувати науку і працювати. Та і на новому місці мене гнала біда. Добрим людям приходилося тоді скрізь нелегко...

І ось у 1933 році поїхав я до свого села, щоб узяти деякі документи, необхідні для отримання паспорта. Прибув я до села і жахнувся. На вулицях тихо, як на цвинтарі. Люди ходять по вулицях, наче якісь привиди, голодні й опухлі. Багато вмирають, позбавлені будь-якої опіки. Померлих ховають по дворах, у садах, на огородах, бо ті, що ще живі, так ослабли, що не мають сили відносити мерців на цвинтар. В селі не залишилось жодної поживи. Все забрала влада. Люди з’їли все, що можна було їсти: собак, котів, ворон, горобців і навіть жаб у річці не стало. Позостали в живих їли траву та кору з дерев. Родина наша також зазнала великого лиха. Попереджений про арешт, тато втік з дому, а вагітну маму з трьома малими дітьми представники влади викинули прямо на вулицю, на сніг, на розправу лютому морозові. Але Бог до нашої віруючої родини був милосердний, і матір з

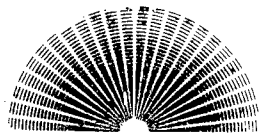
дітьми ризикнув забрати до себе її батько.

Переночувавши в сусідів і поснідавши самісінькою гіркою цибулею без найменшої скибочки хліба, я відправився до управи за потрібною мені довідкою про народження. Тоді попрощавшись з рідними, залишив милі мені місця і з розбитим серцем повертався до Харкова.

Переходячи через базарну площу, на яку колись з’їжджалися тисячі возів з продуктами, хлібом, салом, м’ясом, яйцями та всім іншим необхідним, тепер можна було бачити порослою височезним бур’яном. Успенський собор пристосовано на в’язницю, де за ґратами вмирили сотнями від голоду безвинні годувальники країни — селяни. А посередині майдану на високому п’єдесталі стояв “вождь”. Він показував рукою на село і наче глузливо говорив: “Ось що я вам дав за те, що ви повірили мені”.

Я вийшов за село, зупинивсь на високій горі, де колись стояв великий монастир, ще раз подивився на Борисівку, заплакав гірко і сказав: Прощай, рідний краю! Отака випала тобі важка доля, мій бідний, бідний краю!

І пригадав я тоді про вогняного хреста, кілька років тому баченого на небі. Чи не було це знамення про важкого хреста, що випав на долю нашої бідної України?

З ЖИТТЯ ВИЗНАЧНИХ ЛЮДЕЙ

Ісаак Ньютон

Є в багатому районі Лондона стародавній Вестмінстерський собор. Майже 900 років стоїть він на землі. Скільки англійських королів урочисто виходили з цього стародавнього будинку, щоб розпочати своє управління Британською імперією. Потім вони поверталися сюди, але вже під жалобну музику. Тут їм колись вручали корону, тут їй і ховали.

Він не був королем. Але він також похований у Вестмінстері. На пам’ятнику викарбувані слова: “Тут спочиває сер Ісаак Ньютон, який майже божественною силою свого розуму вперше пояснив, з допомогою свого математичного методу, рух і форми планет...”

Багато заслуг було в сера Ньютона і багато з них згадані на надмогильному пам’ятнику. Не сказано тільки про те, що майже все своє життя вчений прожив у злиднях і розпочинав його не в столиці, а в малому англійському селі Вулсторп.

Дивним був він підлітком. Чи тому, що виростав без батька, який помер у 1642 році перед декількома місяцями до народження сина, чи тому, що дуже рано захопився своїми винаходами та ідеями. Його мати сподівалась, що син займеться сільським господарством, в порядку невеликий маєток родини. Дійсно, молодий Ньютон все частіше й частіше йшов з дому на поле. Випроваджуючи його, мати полегшено зітхала: “Син буде добрим господарем. Ми будемо багаті”.

Одного разу в гості до них приїхав родич з великого міста. Ньютона не бу-

ло вдома. Родич пішов на поле, щоб побачити працюючого небожа.

І побачив.

Ісаак сидів за огорожею, поглинений читанням складної геометричної книжки. Потім дядько ще багато разів непомітно ходив у поле і знову бачив небожа за книжкою.

— З нього не виїде справжнього фермера, — сказав він Ньютоновій матері. — Ліпше пошліть його вчитися. Я допоможу вам.

Ньютон поїхав учитися. Закінчив Кембріджський університет, став ученим. Молодого дослідника цікавило все: він робив досліди із світлом, пробував пояснити науково, чому буває веселка. І, накінець, виступив проти знаменитої Академії наук. Ради чого? Тільки правди.

У 1672 році француз Ріше випадково зауважив: біля екватора маятниковий годинник іде повільніше, ніж у Парижі. Прийшлося поправити його хід — укоротити маятника. Потім Ріше доповів про ці явища у французькій Академії наук. Академіки не довго думали. Постановили: “Винувата тропічна спека. Вона видовжує маятника”.

Ось тут Ньютон “нетактовно” заявив: “Спека — не причина. Подібне може статись, якщо температура біля екватора буде на 200° вища, ніж у Парижі. Головна причина в сплюснутості Землі. В дії сил тяжіння”.

— Ну, це вже занадто! — обурилися високоповажні вчені.

До речі, і Ньютон, що відкрив дію

таких сил, розхвилювався не менше від них. Він навіть не зміг закінчити розрахунки, щоб вивести формулу закону всесвітнього тяжіння. Зробити їх запровадив свого спокійнішого приятеля.

Невже професор Ньютон здатний хвилюватися? Студенти Кембріджського університету не могли повірити цьому. Вони призвичаїлись до нудних лекцій суворого математика. Призвичаїлись до його спокійності. Однак їхній викладач був великим фантазером, мрійником. Саме його фантазія, підкріплена великим знанням, допомогла Ньютону незвичайною дорогою визначити і форму Землі.

— Якщо просвердлити в Землі два отвори до її центра, — розважав учений, — один від північного полюса, другий — від екватора. Якщо їх наповнити потім водою, то як би рідина поведилась? Вилася б? Ні! Стала б на однаковому рівні? І це не могло бути.

У вертикальному колодязі, просвердленому від півночі, на воду діє сила тяжіння, що притягає її до центра Землі. А в горизонтальному — діють дві сили: одна також притягає воду до центра Землі, притискує до дна великого колодязя. Зате друга силкується виплеснути її через край. Ця сила, утворена обертанням земної кулі, називається відцентровою. Вона відштовхує воду від центра Землі.

В горизонтальному колодязі загальна сила менша. Виходить, аби зрівноважити рідину в обох каналах, частина її повинна перелитися з вертикального до горизонтального.

Ньютон підрахував, коли настане рівновага. Вона виникне, коли рівень у горизонтальному колодязі підійметься на $1/230$ вище рівня у вертикальному.

Отож, аби вода не вилася з отвору, просвердленого наскрізь екватора, обер-

това куля Землі повинна бути сплюснута. Припущення вченого надто незвичайні. Землю не просвердлити, наче гарбуза, не наллеш до неї води.

Проте Ньютон був правий. Його висновки підтвержені розрахунками багатьох дослідників. Було виявлено, що форма Землі подібна до мандарина, а не куля. Недавно штучні супутники передали людям нові відомості. Земний "мандарин" більше подібний до грушки. Виявляється, північний полюс на 30 метрів піднесений порівняно з південним. Як мало це для загального розміру Землі! Але й ця незначність може бути доказом величезних внутрішніх напружень, що їх переживає тіло нашої планети.

Виміри космічних супутників дозволили уточнити і її сплюснутість. Вона дорівнює $1/298,24$. Це означає, діаметр екватора на 42,77 кілометра більший від полярного.

Але й нові дані сплюснутості земної "кулі" перше всього підтверджують правильність теоретичних розрахунків, що їх зробив ще декілька століть тому Ісаак Ньютон. Ось і виходить, що нудний професор був справді зовсім іншим. Він був великим мрійником, який з допомогою наймовірних припущень зумів знайти найправильніше для свого часу рішення про форму Землі.

"Не знаю, яким я видаюся людям, — казав учений, — самому ж собі я видаюся дитям, яке бавиться на березі моря і радіє, коли йому пощастить знайти гладенького камінця чи гарну черепашку не зовсім звичайного вигляду, тоді як незмірний океан правд простягається передо мною недослідженим".

Ціле своє життя Ньютон відзначав своєю глибокою вірою в Бога. Йдучи до університету, щоденно заходив до університетської каплиці на молитву. Здіймав побожно з голови шапку, коли

хтось у його присутності згадував ім'я св. Івана Богослова. Написав на них свої замітки.

Під кінець життя великий учений студіював книгу пророка Даниїла та Об'яв-

Е. Н.

Л. Забіренко

Виняткові студії "Кобзаря"

I.

В половині минулого року Видавництво "Кирило-Методіївське Братство" видало цінну працю проф. Т. Пасічника: "Псалми Давидові, їх значення у збірці Тараса Шевченка "Три літа". "Псалми Давидові" можна зазначити, як виняткове пояснення на "Кобзаря". Чому виняткове? Бо це його поетична творчість, коли він перебував на рідній землі України.

Саме коли він був звільнений, як панщизняний невільник, і вступив на дальші й вищі студії Академії мистецтва в Петербурзі (Петроград), перед ним відкрилося широке поле науки. Він мав доступ до бібліотек, перед ним відкрився широкий обрій історії, не лише мистецтва, але історії людського життя, на що він звернув особливу увагу. Історія перед ним відкрила не лише світові події, але живу Україну й усе, що його рідному народові приходилося переживати. Його довгоочікуване бажання побувати в Україні сповнилося 1843 р. Він їде як мистець, щоб змалювати красу України та її історичні пам'ятки. Коли він прибув в Україну, як її син, вільна людина з вільними думками та поглядами, то побачив чудову красу природи, яка пригадала йому його дитячі роки, а відтак певну пропасть між простолюддям і пануючою верствою. Перебуваючи в Україні, він бачив не писану історію, але живу, і ця жива історія його спонукала 9-го вересня 1843 р. написати твір "Розрита могила".

Т. Пасічник, автор "Псалмів Давидових", про прибуття Т. Шевченка в Україну подає ось як: "У 1843-му році Шевченко приїхав на Україну, подивився, він побачив, що Україна — розрита могила. Здеморалізоване панство й панщизняна неволя, зруйновання історичних пам'яток, усе руїна, усе розрита могила — фізична і моральна. І з великим болем Тарас Шевченко промовляє:

"Світе ясний, краю милий,
Моя Україно!
За що тебе сплюндровано?
За що, мамо, гинеш?"

"Розрита могила" це початковий історичний малюнок, це іскра вогню, що спалахнула й загорілась у душі Шевченка, як народного пророка й борця за волю, — виступ на смертельну боротьбу з ворогом неправди й беззаконня.

Збірка творів Т. Шевченка "Три літа", подає Т. Пасічник, мала складатися з написаних у роках 1843, 1844, 1845. Було їх усього 24 в такому порядку: "Розрита могила", "Чигирин", "Сова", "Дівочі ночі", "Сон", "У неділю не гуляла", "Хустина", "Чого мені тяжко", "Пустка", "Заворожи мені, волхве", "М. Гоголю", "Не завидуй багатому", "Не женися на багатій", "Єретик" або "Іван Гус", "Сліпий", "Невольник", "Великий льох", "Суботів", "Наймичка", "Кавказ", "Послання", "Холодний яр", "Псалми Давидові", "Маленькій Мар'яні", "Минають дні", "Три літа" і "Заповіт". Ці твори є вишиною у Шевченковій творчості.

Без докладних студій вище наведених творів, що є частиною "Кобзаря", не можна ясно й виразно зрозуміти Шевченкового світогляду та його любови до Бога, до рідного народу й до батьківщини — України.

Наш світогляд щодо української літератури та її творців не завжди є на правильній дорозі. Ми непомітно можемо сходити на побічні стежки, слухаючи негативних навітлень про творців української літератури, не дослідивши докладно часу й обставин, в яких вона творилась. Щоправда, ми маємо історію літератури, яка говорить про її творців і часи, в яких вона творилась, але через релігійні й політичні погляди не все було докладне й об'єктивне. І наш час не є кращий від минулого. Сьогодні ми маємо два літературні напрямки: на рідних землях — матеріалістичний, у вільному світі — ідеалістичний. Ці два напрямки ніколи не можуть прямувати одним і тим самим шляхом. Майбутні історики української літератури будуть мати не мало праці, щоб пересіяти все й вибрати чисте зерно до історичної літературної скарбниці.

У вільному світі нашого часу стоїть перед нами загадкове питання: Яка причина, що українська молодь не цікавиться українською літературою? На це питання багатьох стараються знайти відповідь, але відповісти не легко. В нас ще є багато односторонності, молодь про це знає й ставиться пасивно. Нам здається, що це все маловажне, але нам тільки так здається. Ми ще маємо багато негативів, а мало позитиву. До негативу належить одна із "Шести заповідей церковних": — "Заказаних книжок не читати". (Молитовник християнської родини ЧСВВ, Канада, 1949). До таких книжок належали всі ті, що не були апробовані церковною владою. Цей негативний погляд: "Заказаних книжок не читати" дещо закорінився і в євангельському русі, з додатком старожицівських поглядів, що всі інші люди створені не з тієї самої глини, з якої створені вони. До позитивного погляду належить дуже добра і всестороння думка ап. Павла, яку він висловив у Першому листі до солунян: "Всього дослідуйте, доброго тримайтеся". Це є добре правило для здороводумаючої української людини, яка хоче стояти на непорушному фундаменті рідної української, а не чужої, думки.

Ще сьогодні у вільному світі не бракує таких, що виступають проти українського вченого М. Драгоманова, не дослідивши докладно його наукових праць. Приписують йому матеріалістичні погляди — невіру в Бога, тоді як самі матеріалісти на рідних землях пишуть протилежне: вони вважають М. Драгоманова ідеалістом релігійних поглядів. "Але не будучи матеріалістом у питаннях історії, проф. Михайло Драгоманів не зміг зрозуміти справжніх коренів релігії і побачити правильні шляхи її подолання. У розумінні історії людського суспільства

Драгоманів лишився в основному ідеалістом і метафізиком" ("Нарис історії філософії на Україні", ст. 249, Київ, 1966).

Цих негативів у нашій українській спільноті перед другою світовою війною було ще досить багато. Дуже велика помилка, коли поневолений народ себе й своїх провідних мужів вважає меншевартісними. Допіру по другій світовій війні українці у вільному світі позбулися частинно цієї другорядності перед великими й провідними людьми інших народів, спромоглися на те, що Тараса Шевченка поставили на фундаменті національної культури, як народного пророка і генія слова. Коли йде мова про його талан і геніяльність слова, він перевищує багатьох, мимо того, що походить з панщизняного середовища. В такому виді Тараса Шевченка представляє у "Псалмах Давидових" Т. Пасічник, як непохитного й незламного борця за правду і волю. Він його представляє, як "Блаженного мужа" в порівнянні зі словами Ів. Франка:

"Блаженный муж, що серед гвалту й гуку
Стоїть, як дуб, посеред бур і грому.
На згоду з підлістю не простягає руку,
Волить зломитися, ніж поклонитись злому".

II.

У виданні "Псалмів Давидових" є поміщена коротка автобіографія проф. Т. Пасічника на 8-ми сторінках книжки під заголовком: "В ході творчої праці". З цієї автобіографії бачимо життєвий шлях письменника й поета, в яких обставинах йому приходилося жити й працювати на українському літературному полі, збагачуючи всеукраїнську літературну скарбницю. Познайомившись з його життям і літературною працею, треба високо оцінити не тільки його "Вияткові студії «Кобзаря»", але й "Псалми Давидові", як вияткову працю.

Коли "Псалми Давидові" появились окремою книжкою, надійшли і відгуки на неї. Проф. Леонід Бачинський подає свою замітку:

"Дуже ціню цю працю! "Псалми Давидові" — праця проф. Т. Пасічника, важна вона тим, а це «Три літа». Я працюю у Шевченкознавстві, моя бібліотека має понад 700 різних видань творів Т. Шевченка у різних мовах. Є дуже рідкі видання, яких ніхто в ЗСА не має, хіба за виключенням України".

В липневому листі Л. Б. пише: "Великий жаль, що з волі Всемогутнього відійшов Т. Пасічник передчасно з цього світу. Він усе був слабшого здоров'я і правдоподібно з тих причин не одружився".

Коли взяти під увагу письменників і поетів, які в часі другої світової війни і на еміграції відійшли у вічність: Юрій Клен, Леонід Мосендз, Наталина Королева, д-р Софія Парфанович, Людмила Коваленко, церковний історик Іван Власовський, відтак на науковому літературному полі Микола Шлемкевич, Роман Смаль-Стоцький та інші, то Трохим Пасічник (1897-1969), можна сміливо сказати, займає перше місце нашого часу на літературному полі. Від молодого віку аж до старости він працював над монументальним твором епопею "Петро Гордієнко". Епопея це лише одне коротке слово, але вона в творчості Т. Пасічника охоплює цілу історію України. Ця епопея "Петро Гордієнко" складається з 7-ох частин. Обіймає

близько 2 700 ст. і понад 80 000 рядків. Це забрало багато років праці. Писати рецензію можна буде тоді, коли появляться усі частини надруковані. На цьому місці наведемо кілька уривків, щоб мати уяву, яким доцільним змістом написана ця епопея, а вона написана: народним духом, живою природою, в якій жив і працював український народ, та вірою у всемогутність Божу.

Поема "По всій Україні" (ст. 135) натхнена вірою й надією, що прийде нове покоління, яке правдиво оцінить волю:

“Нові борці повстануть. Свіжу силу
Принесуть людям — вічним правдолюбцям.
І ось, як та травиця, що весною
Росте з землі, немов грудей пестливих, —
Так виросте нове покоління,
Що більш над все кохатиме людину,
Що більш над все пестити буде згоду,
Що більш над все любити буде волю,
Що більш над все жадати буде щастя”.

Зараз на ст. 136 йде мова про те, що дія волі виконується:

“Хай згине гніт, насилля і неправда!
Нехай живе скрізь воля і людина!
Нехай живе скрізь щастя і братерство!
Нехай живе молитва Землелюбця,
І вічна сила Правди воскресіння”.

Мимо того, що тепер в Україні діє сила матеріалізму, автор в поемі "По всій Україні" говорить переконливо, що є "Вічна сила Правди воскресіння". Кожна віруюча людина знає, що цією Правдою є Христос, Він воскрес із мертвих, це є переконливий факт. Чи людина вірує у всемогутність і справедливість Божу, чи ні, але вони є. І ця справедливість є вічна. А люди у своїй історії й у своїх поглядах міняються.

Поема "Петро Гордієнко", частина II-га. "Рідний гомін". У розділі оповідання Паланійчука. Паланійчук оповідає, як Україна звертається до Бога й просить, щоб Він дозволив їй пройти між людьми, щоб знайти когось, що любить її як матір. Вона йде і шукає, а духи злі лише насміхаються, кажуть, що такого нема. На сторінках 82 і 83 читаємо:

“Господи, Батеньку, — Богові каже Україна, —
Правда Твоя споконвіку панує у світі святая,
Хай і тепер Твоя воля, як завжди, здійсниться.
Ти лиш дозволь мені краєм пройти, на люд подивиться.
Може знайду я людину, що всім своїм серцем, душею
Любить мене, свою матір, і в час небезпеки-нещастя
Не боїться за долю мою і страждати й умерти”.
Кажуть духи ворожі: “Такого нема і не буде”.
Бог подивився і промовив, мов батько ласкавий, зичливий:

“Хай, удовище-небого, по-твойому станеться. Знайдеш
Добру людину, дарую тобі твою волю і щастя”.

Пішла Україна, щоб знайти добру людину. Пішла вона до багатих, але нікого між ними не знайшла. Пішла до тих, що були на державній царській службі — високі міністри, урядовці, і між ними нікого не знайшла. Пішла ще до таких, що язиками величали Україну, але в душі були її ворогами — звичайні перевертні. Всі вони говорили: “Ми тебе любимо, але боронити не можемо, ми б стратили царську ласку”. А найгірше віднесли перевертні всякої породи; ті казали: “Ми маємо іншу матір”. Всі відповідали Україні: “Хай тебе Бог боронить!” Гірко заплакала Україна:

“Ще піду до єпископів та до священників, тії
Моляться Богу, святе Письмо знають, людей навчають,
Як треба жити й молитись, щоб ласку від Бога дістати,
Може, з них мене хто у біді захистить, оборонить!”

І ті все преподобні в золотих ризах говорили й відповідали:

“Ми тебе любимо, — кажуть одні, — але мусимо молитись
Так, як наказує влада, бо кожна влада від Бога.
Мусимо бути слухняні. Нехай тебе Бог боронить!”
“Ми тебе любимо, — другі казали, — та змоги не маємо
Доброго слова про тебе сказати, бо нас покарали б,
Всього позбавили б, ми б жебраками у світі лишились”.

Знову Україна звертається до Бога зі слізьми та болем, благає й просить поради, і Господь вислуховує її й питає:

“Як же ходилось тобі? Чи знайшла ти добрячу людину?”
“Батеньку, — каже йому Україна, — знайшла я там мало хлопця:
Бідний, зі всіх найбідніший, та добрий, привітливий і щирий.
Той мене любить, за волю мою не боїться й умерти”.

Тут знову з'явилися ворожі духи й сказали: “Він любить тебе, як бідний і нужденний, але коли буде мати добро, тоді й він тебе забуде”. Хлопець ріс і мужнів. Чужі духи робили все, щоб погасити його любов до України. Вони його спокушували панським життям, розкошами, страхали неволею, терпінням, але це не помогло. Вони його таки запроторили в неволю, доволі знущалися над ним, і не могли його зневірити, зламати й відібрати любов до України. Коли їм уже було забагато знущань, запропонували йому, щоб їх виславляли:

“Ми тебе пустимо на волю, — казали, — як ти будеш про нашу
Силу й величність співати, як будеш ганьбити Україну.
Як не послухаєш, то в чужині мусиш згинуть нещасний”.
“Краще умру, — відповів їм співець, — а не зраджу ніколи
Волі-життя України, любить її не перестану”.

Автор епопеї "Петро Гордієнко" робить порівняння терпіння Тараса Шев-

ченка з терпінням біблійного Йова. Як Йовові злі духи завдавали різні терпіння, щоб він вирікся Бога, подібно ті самі злі чужі духи напали на Т. Шевченка, щоб він вирікся України, але він лишився вірний і любив її аж до смерті.

Накінець ще кілька слів про Україну, її природу, людей і Бога. Про це йде мова у четвертій частині епопеї "Петро Гордієнко". В цій частині йде мова про те, як Петро Гордієнко їде літньою порою разом із людьми крізь поля й любуються красою, якою Бог обдарував Україну. Тут слід навести кілька рядків:

"Правда, — навчає Петро Гордієнко, — Шевченка шанують
Всі вольолюбні люди, усі, що Христову науку цінують,
І визнають, і в житті своїм здійснюють: ближнього люблять,
Наче себе, і великого Бога-Творця величають".

Коли люди почнуть більше пізнавати Бога та Його правду, тоді життя між людьми поліпшиться; в такому натхненні йде Петро Гордієнко й розмовляє з людьми:

"Каже про це наш Шевченко: "О, щоб то, здавалось, слово?
Слово — то голос один лише, голос — і більш нічого!
Серце ж людини хвилюється, б'ється, тремтить, ожива,
Як його чує! Ні, ні! Знать од вічного, щедрого Бога
Голос той вічний і ті чарівні живі слова
Йдуть поміж люди! "І це безумовно правда! Це — правда!"
Жито й пшениця далекі шуми котили: "Це — правда!"
Ліс із глибин свої шепоти дивні виносив: "Це — правда!"
Трави густі зачаровані шелесті слали: "Це — правда!"
Люди назустріч ішли й говорили-співали: "Це — правда!"
Молодь захоплена словом живим, повнотою живою
Божого світу, сердечно той світ величала: "Це — правда!"

Автор епопеї багато присвячує в ній місця для Тараса Шевченка, що мова народу — це його зброя проти всяких ворогів. Т. Шевченко вповні розумів, що мова народу — це дар Божий; тому він сказав: "Я на сторожі коло їх поставлю слово". Людина, що тратить мову свого народу, являється не лише перевертнем, але й ворогом народу.

Проф. Т. Пасічник ішов слідами своїх передових українських провідних людей і борців за волю свого народу. Він свою літературну діяльність (хоч тілом був німецький, але духом горів до Бога й свого народу) завершив такою цінною працею, як коментар на творчість Тараса Шевченка: "Псалми Давидові, їх значення у збірці Тараса Шевченка "Три літа". І в цій збірці "Три літа" є заповіт, що кличе українську людину до віри й надії в перемогу над злом і всякого роду неправдою: "Борітеся — поборете: Вам Бог помагає! За вас сила, за вас воля і правда святая". І дійсно так. Правда була святою і лишиться навіки.

ПРОБЛЕМА МІСЯЦЯ

Віддаленого від нас на 30 земних діаметрів (у середньому 238 860 миль), Місяця знаємо, як найближче до Землі небесне тіло. Протягом історії досліджування вигадано багато різних гіпотез про його постання. Давні здогади робили на підставі обсервацій із Землі. Хоч про нього знали багато загально, проте найбільше фундаментальні питання заповнювали здогадливими відповідями. До часу шостої декади нашого сторіччя ніхто навіть не бачив другої його сторони.

Хоч у попередніх роках запустили зонди довкола Місяця, а навіть на його поверхню, й отримували багато важливих інформацій, ніщо не могло так докладно перевірити його поверхню, як астронавти двох останніх польотів "Аполло 11" та "Аполло 12". Не тільки поставили вони важливе приладдя на ньому для постійної передачі даних і зробили багато знімок, але привезли каміння та порох з його поверхні.

Дослід каміння з першого польоту виявив багато більший відсоток рідкісного металу титану на Місяці, як на Землі, але абсолютну відсутність навіть скам'янілих мікроорганізмів. Зразки каміння з

двох польотів вказують на різноманітність будови його поверхні. Різні місця посадки виявили відмінний рід поверхні, а на останньому було багато пороху.

Досліджування привезеного каміння перекреслило багато давніх гіпотез. Але сигнали, що науковці отримують з Місяця, перекреслили також багато сучасних гіпотез про його постання. Присутність слабих магнітних ліній і сейсмічні хвилі є великою загадкою для вчених, і то до такої міри, що ніхто ще не наважився висунути нову гіпотезу. Виявляється, що проблема і структури Місяця не є аж так легкою до розв'язання, як думали раніше. Сейсмічні хвилі виявляють характеристики порожньої кулі, хоч кожний науковець розуміє, що Місяць не може бути порожній всередині. Тому постала думка поставити більше приладдя на ньому під час дальших польотів, а потім здетонувати атомну бомбу, щоб спричинити дрижання його поверхні в більших розмірах. Можливо, тоді вдасться збагнути дуже цікаву і ще не розв'язану загадку структури так близького і добре відомого нам Місяця.

В. Домашовець.

**

Як та опука від скали
Відскакує відлого,
Так кривда людська все паде
На кривдника самого.

І. Франко.

БІБЛІЙНІ ВІДПОВІДІ

ЧИ ВІЛЬНО ЛЮДИНІ ПИТИ ГОРІЛКУ І БУТИ ХРИСТІЯНИНОМ?

Один п'яниця звернувся до проповідника і сказав:

“Ви, проповідники, кажете, що не вільно пити горілку; а ось ап. Павло написав до Тимофія, щоб він пив вино”.

“Друже, — відповів проповідник, — це все до мене не стосується. По-перше, моє ім'я не Тимофій, а по-друге, мій шлунок здоровий. І я був би нерозсудливою людиною, коли б, чуючись здоровим, приймав ліки, приписані іншій хворій людині”.

Якщо у вас, друже, хворий шлунок і ви, подібно до Тимофія, страждаєте від “частих недугів”, і не можете встати з ліжка, то користайтесь рецептом ап. Павла, тобто приймайте вино по одній чайній ложечці три рази на день після їди, і то за згодою вашого лікаря. Але мені здається, знаючи загальні симптоми, ап. Павло написав ще інший рецепт: “І не впивайтесь вином, в якому розпушта, але краще наповнюйтесь Духом, розмовляючи поміж собою псалмами, і гімнами, і піснями духовними, співаючи й граючи в серці своєму для Господа” (Еф. 5:18-19).

У Приповістях Соломонових знаходиться таке повчання: “Не царям, Лемуїле, вино, не царям, і напій той п'янкий не князям, щоб

не впився він та не забув про Закона, і щоб не змінив для всіх гноблених права!” (31:4-5). В Об'явленні св. Івана Богослова читаємо: “Йому, що нас полюбив і кров'ю Своєю обмив нас від наших гріхів, що вчинив нас “царями, священиками Богові” й Отцеві Своему, — Тому слава та сила на вічні віки! Амінь” (1:5-6).

Отож, якщо християни стали царями і священиками Богові, то вони, як царі і священики, не повинні пити.

Щоправда, є “проповідники народу”, як каже пророк Ісаїя, “священик і пророк позбивались з дороги напоєм п'янким, від вина збаламутились, від напою п'янок хитаються, блудять вони у видіннях, у постановках своїх спотикаються... І станеться їм слово Господа... щоб пішли та попадали навзник, і щоб були зламані й впали до пастки й зловилися!” (Іс. 28:7, 13).

Медицина засуджує алкоголь, як руйнівника людського організму, як спотворювача безневинного покоління, як суспільне лихо.

Накінець, Святе Письмо ясно говорить: “П'яниці Царства Божого не впадуть” (1 Кор. 6:10). Отож християнин, який впаде в Царство Боже, не може бути п'яницею.

НЕ ЗАБУДЬТЕ

вислати тепер же вашу передплату на журнал “Віра й Наука” на 1970-ий рік.

Познайомте з ним ваших друзів, заохотьте до передплати.

Чимало видавництв переживають дошкульну фінансову скруту. Подбайте своєчасно, аби шанований вами журнал міг виконувати своє служіння безперебійно.

НАДІСЛАНІ ВИДАННЯ

Олександр Брик. “Тернистий шлях Українського Уряду”. Вінніпег, Канада. 1969. Сторінок — 150.

Матеріали і документи, у скороченій формі, про головні причини, які не дозволили урядові Української Народної Республіки оборонити українську державність. Трагедія минулого — на пересторогу й науку теперішньому.

Ціна — 4 дол. Виписувати по адресі:

Alexander Bryk, 420 Salter Street, Winnipeg 4, Man., Canada.

Роман Метельський. “Мій Рідний Край”. Пассейк, Н. Дж. 1969. Сторінок — 128.

Поема. Спогади, мрії, сподівання, пов'язані з незабутньою для серця Україною.

Друга праця автора.

Виписувати по адресі:

Roman Metelsky, 241 Highland Ave., Passaic, N.J.

У ВІЛЬНУ ХВИЛИНУ

Лукмана запитали:

— Від кого ти навчився мудрости?

Він відповів:

— Від сліпих. Адже вони, доки не пощупають місце, де їм можна стати, не зроблять кроку.

— Чи знаєте, чому він видається вам таким високим?

— Чому?

— Вас обманює висота його каблуків.